

СЕКЦІЯ 2 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 336.748

Біттер О.А.*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної економіки та теорії фінансів
Львівського національного університету імені Івана Франка***Чалапко (Калник) Л.Д.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки та теорії фінансів
Львівського національного університету імені Івана Франка***Кобзарук І.І.***студентка
Львівського національного університету імені Івана Франка*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ ТА ПРОПОЗИЦІЯ ЗАХОДІВ З УПРАВЛІННЯ НИМ

Стаття присвячена дослідженню державного боргу України, аналізу державного боргу України за 2013–2015 рр. та виявленню загроз фінансової стабільності. Вдосконалення управління державним боргом та його обслуговування є актуальною проблемою. Ефективна боргова політика може підвищити рівень боргової безпеки, дасть змогу знизити розмір дефіциту державного бюджету та сприяти економічній міцності країни.

Ключові слова: державний борг, фінансова стабільність, фінансова безпека, дефіцит.

Біттер А.А., Чалапко (Калник) Л.Д., Кобзарук І.І. АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО ДОЛГА УКРАИНЫ И ПРЕДЛОЖЕНИЕ МЕРОПРИЯТИЙ ПО УПРАВЛЕНИЮ ИМ

Статья посвящена исследованию государственного долга Украины, анализу государственного долга Украины за 2013–2015 гг. и выявлению угроз финансовой стабильности. Совершенствование управления государственным долгом и его обслуживание является актуальной проблемой. Эффективная долговая политика может повысить уровень долговой безопасности, позволит снизить размер дефицита государственного бюджета и способствовать экономической прочности страны.

Ключевые слова: государственный долг, финансовая стабильность, финансовая безопасность, дефицит.

Bitter O.A., Chalapko (Kalnik) L.D., Kobzaruk I.I. ISSUES OF THE DAY OF RESEARCH OF NATIONAL DEBT OF UKRAINE AND SUGGESTION OF MEASURES ON MANAGEMENT BY HIM

The article is devoted research of national debt of Ukraine, analysis of national debt of Ukraine, for 2013–2015 and exposures of threats of financial stability. Therefore perfection of management a national debt and his service is the issue of the day, as only an effective promissory policy can promote promissory strength security, will allow to reduce the size of deficit of the state budget and instrumental in economic durability of country.

Keywords: national debt, financial stability, financial safety, deficit.

Постановка проблеми. На шляху інтеграції української держави до ЄС виявилось багато проблем та викликів, особливо небезпечних в умовах зовнішньої агресії та ведення військових дій. Економіка України, як і держава в цілому, нині переживає надзвичайно складний період та потребує термінових ефективних перетворень.

Сучасна економічна ситуація в Україні демонструє, що одним із найвпливовіших чинників, який відчутно гальмує розвиток країни, є зростання до загрозливих параметрів боргового навантаження, надмірне залучення коштів на недостатньо вигідних умовах поряд із нераціональністю їх використання. Вони перешкоджають довгостроковому економічному зростанню та торпедують стан фінансової безпеки. Тому вдосконалення управління державним боргом та його обслуговування є актуальною проблемою, оскільки тільки ефективна боргова політика може підвищити рівень боргової безпеки, дасть змогу знизити розмір

дефіциту державного бюджету та сприяти економічній міцності країни.

Отже, державний борг – це не просто засіб залучення коштів для фінансування державних потреб, а й важливий інструмент державної політики держави, неефективне використання якого, в якісному і кількісному контексті, створюватиме умови для порушення стабільного функціонування економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових публікацій показав, що питання державного боргу досліджували багато вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких О.І. Барановський [1], К.М. Данелюк [5], В.М. Крикунова [5], Н.Б. Ярошевич [6]. Статистичний аналіз державного боргу та його впливу на економіку потребує постійного вдосконалення шляхом застосування нових методів дослідження, особливо в аспекті динамічних порівнянь, з метою оцінки та розробки заходів з уникнення негативних наслідків державних запозичень та боргового навантаження на економіку країни.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз державного боргу України за 2013–2015 рр. виявлення загроз фінансової стабільності та пропозиції заходів з управління ним. Об'єктом цього дослідження є аналіз державного боргу України за останні роки. Предметом дослідження є державний борг України, показники заборгованості України за останні роки.

Виклад основного матеріалу дослідження. На превеликий жаль, найбільшою звичкою сучасності є жити в борг. Причому йдеться не тільки про внутрішнє кредитування населення і бізнесу, а й про зовнішнє фінансування, на рівні держави. Отримуючи гроші ззовні, країна-позичальник начебто залишається у вигаді: залучає інвестиції у свою економіку, вирішує проблеми з виконанням бюджету та проведенням реформ. Та й, зрештою, заручається підтримкою авторитетних партнерів. Наприклад, таких структур, як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк або Європейський банк реконструкції та розвитку.

Однак у кожній медалі є дві сторони. Зворотний бік викликає загрозу фінансовій стабільності, яку звикло підтримувати свою життєдіяльність за рахунок позикових ресурсів.

Під час кризи 2008–2009 рр. в такій ситуації опинилися декілька європейських країн, серед яких Греція, Ірландія, Португалія, Іспанія. Усі ці держави мали величезний обсяг зовнішніх позик, обслуговувати які вони просто не могли. У схожій ситуації нині опинилася й Україна. Розмір зовнішнього державного боргу, який перевищував обсяг номінального ВВП нашої країни, згенерованого у 2014 р., змусив українську владу звернутися по допомогу до кредиторів.

Головною першопричиною виникнення і збільшення державного боргу є хронічний дефіцит бюджету України. Динаміка дефіциту державного бюджету України свідчить про постійне зростання цього показника.

Тенденція до зростання державного боргу України простежується упродовж декількох останніх років і визначається високим валютним ризиком зовнішньої заборгованості, нестабільною ситуацією з рефінансуванням боргів попередніх років, а також тиском боргових виплат на державні фінанси. Упродовж 2014 р. обсяг державного та гарантованого державою боргу, перетнувши граничний рівень, зріс з 584,4 млрд грн (40,2% ВВП) до 1100,8 млрд грн (70,7% ВВП) [8].

Факторами, що зумовили зростання державного боргу в 2014 р., стали:

- важка політична криза та військовий конфлікт, що тривав весь 2014 рік та наразі продовжується. Це вимагає додаткового фінансування сфери оборони;

- глибока економічна рецесія, викликана необхідністю переформатування економічних зв'язків, пов'язаних із втратою економічного вкладу АРК, частини Донецької та Луганської областей, відходом від економічного кооперування з Російською Федерацією, низкою внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на виконання доходної частини бюджету і вимагають додаткових джерел фінансування;

- наявність соціальних та інших зобов'язань держави, обов'язкових для виконання, незважаючи на економічну нестабільність; в першу чергу це забезпечення потреб населення у енергоносіях (природному газі та електроенергії), виконання зобов'язань з виплати пенсій тощо;

- необхідність додаткових коштів для здійснення структурного реформування та стабілізації економічної ситуації;

- фінансування за рахунок державних запозичень значного дефіциту державного бюджету, сформованого під впливом істотного зростання видатків на оборону (на 84,4%) та на обслуговування боргу (на 51,5%);

- необхідність подальшої бюджетної підтримки державних підприємств та банків шляхом збільшення їх статутних капіталів. Зокрема, у 2014 р. дефіцит НАК «Нафтогаз України», фінансування якого за відсутності інших джерел здійснювалось здебільшого за рахунок державних запозичень, склав 5,7% від ВВП, а загальний дефіцит (сальдо) сектору загальнодержавного управління та НАК «Нафтогазу України» близько 10,3% 4 ВВП [10].

Змінами до Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» передбачена необхідність подальшого збільшення статутного капіталу НАК «Нафтогаз України» – на 29,7 млрд грн, банківських установ – 36,5 млрд грн, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб – на суму 20 млрд грн. У бюджеті Пенсійного фонду України на 2015 рік закладено дефіцит обсягом майже 19,0 млрд грн, що також буде покриватися за рахунок коштів Державного бюджету України.

Своєю чергою збільшення державного боргу України через зростання витрат на його обслуговування спричиняє приріст дефіциту державного бюджету. Виникнення такої «боргової спіралі» сприяє збільшенню темпів зростання державного боргу та дефіциту державного бюджету, погіршило економічну ситуацію України та спричинило виникнення боргової кризи [4].

Особливо небезпечним є суттєве збільшення в Україні обсягу зовнішнього боргу. Значна девальвація національної валюти протягом 2014 р. та початку 2015 р. (національна валюта девальвувала з 8 до 23-24 грн за долар США) призвела до зростання тієї частини боргу, яка номінована в іноземній валюті, та відповідних платежів за ним. Відбулося зростання державного та гарантованого державою зовнішнього боргу з 300,3 млрд грн, або 37,6 млрд дол. США (51,4% від загальної суми державного та гарантованого 5 державою боргу) в 2013 році до 612,97 млрд грн (55,6% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу), або 38,8 млрд дол. США у 2014 році.

Ці процеси посилюють ризики залежності України від іноземного фінансування. Змінами до Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» визначено, що на 31 грудня 2015 року граничний обсяг державного боргу складе 1394,4 млрд грн. За прогнозами ж МВФ, обсяг державного та гарантованого державою боргу в 2015 році складе 1741,6 млрд грн (94,1% ВВП), у т.ч. державного – до 1385 млрд грн (75,4% ВВП) [3].

Усе це свідчить про динамічне зниження рівня боргової безпеки держави. Проте, за тими ж прогнозами, до кінця 2020 року показник рівня державного та гарантованого державою боргу знизиться до 71,0% ВВП.

Необхідно зауважити, що український державний борг є «дорогим» в обслуговуванні. Необхідність фінансування бюджетного дефіциту при відсутності доступу до дешевих фінансових ресурсів на фінансових ринках, змушувала брати кредити під високі відсотки. Тому протягом 2013–2014 рр. відбулося значне зростання вартості обслуговування державного боргу.

Упродовж 2014 р. в Україні відбулось стрімке зменшення обсягу міжнародних валютних резервів до 7,5 млрд дол. США на кінець року. А подальше

скорочення золотовалютних резервів до рівня 5,6 млрд дол. США станом на 01.03.2015 є антирекордом з червня 2003 р., тоді як мінімальний норматив золотовалютних резервів (покриття обсягу імпорту протягом трьох місяців) має становити близько 23 млрд дол. США [3].

Така ситуація знижувала можливості для погашення зовнішнього боргу і зумовлювала погіршення оцінок кредитного рейтингу України. Зокрема, у грудні 2014 року Standard&Poor's Ratings Services знизило довгостроковий суверенний кредитний рейтинг України в іноземній валюті до рівня «ССС-». Водночас було підтверджено короткостроковий кредитний рейтинг України в іноземній валюті на рівні «С». Знижено довго- й короткостроковий рейтинги в національній валюті до рівня «ССС+» та «С» 7 відповідно та надано негативний прогноз. У лютому 2015 р. Fitch Ratings відзначив довгострокові рейтинги дефолту емітента (РДЕ) в іноземній валюті на рівні «СС», короткостроковий рейтинг в іноземній валюті на рівні «С» та понизив довгострокові РДЕ в національній валюті до рівня «ССС».

24 березня 2015 року Moody's Investors Service (Moody's) знизило рейтинги за довгостроковими зобов'язаннями як в іноземній, так і в національній валюті від «Саа3» до «Са» та зберегло негативний прогноз. Погіршення рейтингових оцінок для країни до переддефолтного рівня несе ризик ще більшого закриття України для іноземного інвестування та відтоку іноземного капіталу. У ситуації, що склалася в державі навколо боргового навантаження, особливо гостро постає питання вдосконалення боргової політики.

Один з найбільших кредиторів України – хедж-фонди під управлінням Franklin Templeton. Ця компанія придбала широку популярність завдяки своїй контртрендовій стратегії, заснованій на купівлі проблемних активів. Керує фондом Майкл Хейзенстед, його називають «інвестор проти натовпу». Саме під керівництвом Майкла під час кризи фонд купив майже 10% держоблігацій Ірландії на 6 млрд доларів, що стабілізувало фінансовий ринок країни і в підсумку принесло вигоду інвесткомпанії. Franklin Templeton почав концентрувати борги України ще кілька років тому. Так, восени 2013 року Franklin Templeton був власником зобов'язань нашої країни на 5 млрд доларів. Натепер ця сума становить близько 6,5 млрд доларів.

Pacific Investment Management Company або PIMCO – ще одна компанія із США, що входить до числа найбільших світових інвесторів на ринку облігацій. Під управлінням PIMCO – близько 2 трлн доларів. З них основна частина припадає на боргові зобов'язання. Основним активом PIMCO вважається Pimco Total Return Fund, який займається вкладеннями в облігації, і він же є держателем трохи менше 300 млн доларів українських боргів.

Black Rock, зі штаб-квартирою в Нью-Йорку, управляє активами на 4770 млрд доларів. Мало того, що компанія інвестує в капітали «здорових» компаній (наприклад, володіє 5,7% акцій компанії Google і є другим за розміром її акціонером), вона також спеціалізується і на боргах проблемних позичальників. У тому числі, держав. Обсяг облігацій України в портфелі Black Rock – 258 млн доларів [4].

Протягом II кварталу 2015 р. валовий зовнішній борг України скоротився на 0,3 млрд дол. США і становив 126,0 млрд дол. США. Відносно ВВП обсяг боргу зріс за квартал з 95,1% до 109,8% від ВВП. Фінансовий та корпоративний сектори економіки скоротили обсяги зобов'язань перед нерезидентами на 5,7 млрд дол. США, натомість борг державного

сектору зріс на 5,4 млрд дол. США, переважно внаслідок залучення кредиту від Міжнародного валютного фонду (4,9 млрд дол. США) [7].

Після тривалих переговорів України таки вдалося домовитися з тимчасовим комітетом приватних кредиторів на чолі з Franklin Templeton з приводу реструктуризації державного боргу. Найбільші тримачі українських облігацій на чолі з американським фондом Franklin Templeton погодилися списати Україні 20 відсотків номінальної вартості єврооблігацій, зменшивши таким чином борг Києва міжнародним приватним кредиторам на 3,8 мільярда доларів США – до 15,5 мільярда. У свою чергу український уряд погодився на підвищення середньозваженої купонної ставки за цінними паперами до 7,75 відсотка річних з нинішніх 7,22 відсотка, а погашення єврооблігацій з термінами у 2015–2023 рр. буде відстрочено на чотири роки – до 2019–2027 рр.

Загальний же обсяг виплат за всіма зовнішніми кредитними угодами України оцінювався в розмірі 30 млрд дол. США з піком виплат у поточному і 2017 роках. Нині ж ця цифра збільшилася в гривневному еквіваленті після девальвації і доповнилася зобов'язаннями по нових позиках. Порівнюючи обсяг запозичень 2014 року з досвідом 2009–2010 рр., можна стверджувати, що ситуація не набула б неконтрольованого характеру, якби не трикратне знецінення гривні. А оскільки близько 55% державного боргу зосереджено в іноземній валюті, то його переоцінка призвела до того, що у 2015 році державний борг України, з урахуванням нових позик, має зрости до 1 трлн 394 млрд 430 млн 819,3 тис. грн, що зрівняється з прогнозним рівнем валового внутрішнього продукту країни [Бюджет України, 2015].

Платежі з обслуговування державного боргу в поточному році передбачені у розмірі 92,7 млрд грн (на 46,3 млрд грн більше плану 2014 року). Ця цифра становить 16% видаткової частини бюджету і є надто високою платою за «життя в борг», адже лише виплати за відсотками по держборгу стали найбільшою статтею видатків на 2015 рік. Зростає і безпосереднє боргове навантаження на працездатне населення України.

Отже, у 2014 році на одного працюючого загалом було сплачено понад 3,3 тис. грн по зовнішніх кредитах, а з 2007 року ця сума зросла в 11 разів.

Так, згідно зі стратегічним планом діяльності Міністерства фінансів України на 2015 бюджетний рік та два бюджетних періоди, що настають за плановим (2016–2017 роки) серед основних пріоритетів держави в борговій політиці виділено такі:

- удосконалення системи управління державним боргом;
- ефективна реалізація національних інтересів на міжнародній арені;
- якісне управління зобов'язаннями та підтримка кредитного рейтингу країни;
- забезпечення ефективності використання інвестиційних коштів бюджету;
- залучення позик, фінансових ресурсів, спільних з МФО на впровадження інвестиційних та інфраструктурних проектів, у т.ч. для економічної реабілітації та відновлення Донецької та Луганської областей.

Для покращення ситуації у сфері управління державним боргом України було здійснено низку важливих кроків:

1. Верховною Радою України прийнято Закони України «Про зміни до Державного бюджету України на 2015 рік» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпе-

чення», реалізація яких передбачає економію коштів Пенсійного фонду України та, відповідно, Державного бюджету України на покриття дефіциту Фонду у сумі 3,9 млрд грн. Це сприятиме стабілізації фінансового стану бюджету Пенсійного фонду України.

2. Для зниження боргового навантаження заплановано достатньо жорсткі заходи з покращення первинного структурного розширеного сальдо бюджету. Фінансування державного бюджету здійснюватиметься за рахунок залучення зовнішніх запозичень та надходжень від приватизації – відповідно, 163,1 та 17,0 млрд грн. У цілому розширений дефіцит державного бюджету та соціальних фондів знизиться до 8,8% ВВП у поточному році.

3. З метою посилення дії ринкового механізму та зменшення ризиків для населення з метою скорочення витрат на покриття дефіциту НАК «Нафтогаз України». Зокрема, регулятором ринку енергетики ухвалено рішення про підвищення роздрібною ціни на газ для домогосподарств в середньому на 285 відсотків та підвищення роздрібних цін на теплову енергію для домогосподарств в середньому на 67 відсотків, що вступило у дію, починаючи з 1 квітня 2015 р. Це дало змогу забезпечити зменшення витрат на фінансування НАК «Нафтогаз України» та підприємств теплокомуненерго з 7,0% до 1,6% ВВП. Одночасно здійснюються заходи з бюджетної підтримки населення через надання субсидій для компенсації підвищення тарифів.

4. Започатковано реформування чинної системи цін для населення з метою скорочення витрат на покриття дефіциту НАК «Нафтогаз України». Зокрема, регулятором ринку енергетики ухвалено рішення про підвищення роздрібною ціни на газ для домогосподарств в середньому на 285 відсотків та підвищення роздрібних цін на теплову енергію для домогосподарств в середньому на 67 відсотків, що вступило у дію, починаючи з 1 квітня 2015 р. Це дало змогу забезпечити зменшення витрат на фінансування НАК «Нафтогаз України» та підприємств теплокомуненерго з 7,0% до 1,6% ВВП. Одночасно здійснюються заходи з бюджетної підтримки населення через надання субсидій для компенсації підвищення тарифів.

5. Урядом України та Міжнародним Валютним Фондом започаткована нова програма взаємодії в рамках Механізму розширеного фінансування (EFF). Програма спрямована на відновлення макроекономічної стабільності в Україні, проведення структурних реформ та створення основи для економічного зростання і підвищення рівня життя населення. За умовами програми обсяг фінансування становить 17,5 млрд дол. США терміном на 4 роки. Перший транш кредиту в розмірі 5 млрд дол. США Україна вже отримала 13 березня. Другий транш, розрахунковий обсяг якого складає 1,6 млрд дол. США (в Мінфіні допускають, що його розмір може бути збільшений до 5 млрд дол. США), і всі наступні транші МВФ можуть бути одержані за підсумками щоквартальних оціночних місій Фонду, перша з яких очікується 15 червня. Згідно з новою програмою, у 2015 році Україна може отримати із зовнішніх джерел близько 16,3 млрд дол. США, включаючи 10 млрд дол. США за лінією Міжнародного валютного фонду. Серед міжнародної допомоги – кошти від Євросоюзу на 1,8 млрд дол. США та від уряду США на 2 млрд дол. США.

6. Розпочато перемовини щодо реструктуризації частини суверенного боргу, власниками якого є приватні кредитори.

Проведені заходи сприяють покращенню ситуації у сфері управління державним боргом, проте є декілька неприємних моментів для нашої країни, які уповільнюють її розвиток:

1. Україна не змогла домовитися про зниження процентних ставок, навпаки, вони дещо зросли.

2. Україна отримала відстрочку на виплату тіла боргу до 2019 року. Україна взяла на себе додаткові зобов'язання протягом 20 років (до 2025 року) виплачувати кредиторам додаткові суми, якщо економіка

буде зростати більше 3% в рік і якщо розмір річного ВВП перевищить \$125 млрд.

Ситуація яка склалася в нашій країні є дуже плачевною. Оскільки грошей на виплату державного боргу немає. Немає його завдяки тому, що долар за 1,5 роки впав з 8,1 до 22. Як прикладом може бути докризовий рівень ВВП України, який був на рівні \$180 млрд, а вже у 2014 році ВВП склав приблизно \$130 млрд.

Якщо зараз зростання ВВП поки що для нас фантастика, то через років 3-4 таке зростання цілком можливе. Інакше якщо навіть цього не відбудеться, то Україна перестане існувати як держава, тому що нам терміново потрібно збільшувати темпи росту. А в ідеалі частка зовнішнього державного боргу не повинна перевищувати 75% від ВВП. Тобто нам потрібен ВВП щонайменше в \$ 53-54 млрд. Це взагалі самий-самий мінімум, про який можна починати говорити. І потрібен він нам уже через 4 роки. Інакше нас знову накриє борговою мішок.

Висновки. У результаті виконаної роботи можемо зробити теоретичні та практичні висновки та пропозиції:

1. Аналіз державного боргу України за 2013–2015 рр показав тенденцію до зростання державного боргу України упродовж останніх років. Це визначається високими валютними ризиками зовнішньої заборгованості, нестабільною ситуацією з рефінансуванням боргів попередніх років, а також тиск боргових виплат на державні фінанси.

2. Існують загрози фінансовій стабільності. Основними з них є: важка політична криза та військові конфлікти, глибока економічна рецесія, наявність соціальних зобов'язань держави, необхідність додаткових коштів для здійснення структурного реформування та стабілізації економічної ситуації, дефіцит країни.

3. Необхідними є такі заходи з управління державним боргом України:

- Перш за все це планування. Варто ідентифікувати – у формі директив, які щорічно затверджуються – цілі управління державним боргом;
- Оцінка операцій. Запровадити порядок, відповідно до якого систематично проводитиметься фінансово-економічна оцінка фактичних результатів проведення як кожної окремої операції у сфері залучення кредитів і управління боргом, так і стану боргового портфеля загалом;
- Підтримка контактів з кредиторами. Без постійного зв'язку з кредиторами та інвесторами, причому не на епізодичній, а на регулярній основі, у справі управління держборгом не обійтися. Кредитори та інвестори мають право розраховувати на правдиву інформацію про потреби країни в позикових коштах у контексті ухваленної стратегії розвитку.
- Активне управління боргом. Мається на увазі, що після того як визначено цілі та проведено аналіз стану фінансових ринків, мають застосовуватися методи цільового впливу на структуру, включаючи терміни боргового портфеля.
- Управління ризиками. Безперервний моніторинг кредитних ризиків – одна з обов'язкових умов успішного управління боргом. Розподіл відповідальності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): [монографія] / О.І. Барановський. – К.: КНТЕУ, 2004. – 759 с.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік»: Верховна Рада України; Закон від 06.12.2012 № 5515-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Інформаційне агентство УНІАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/>.
5. Крикунова В.М., Данелюк К.М. Державний борг України: обсяг, динаміка, структура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Tavnv/2009_63_2/63_2_8.pdf.
6. Ярошевич Н.Б. Управління державним боргом: зарубіжний досвід та українська реальність / Науковий вісник. – 2009. – Вип. 17.8. – С. 266-271.
7. МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr1569.pdf>.
8. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=392721.
9. Національний Банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44464.
10. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 6.

УДК 330.34

Кожухова Т.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки
Криворізького економічного інституту*

СВІТОВИЙ БАНК: СТРАТЕГІЯ ЩОДО ВИКОРІНЕННЯ ЗЛИДЕННОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОБУТУ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

У статті досліджено основні стратегічні аспекти фінансової діяльності Світового банку щодо викорінення злидненості та забезпечення добробуту країн, що розвиваються. Розглянуто інструменти фінансування Світового банку, які включають фінансування інвестиційних проектів та фінансування на підтримку розвитку. Проаналізовано сучасний стан та визначено тенденції фінансування програм МБРР і МАР, спрямованих на викорінення крайньої бідності та забезпечення добробуту для всіх.

Ключові слова: фінансування, інвестиції, кредити, злидненість, Світовий банк.

Кожухова Т.В. ВСЕМИРНЫЙ БАНК: СТРАТЕГИЯ ПО ИСКОРЕНЕНИЮ НИЩЕТЫ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЛАГОСОСТОЯНИЯ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН

В статье исследованы основные стратегические аспекты финансовой деятельности Всемирного банка по искоренению нищеты и обеспечению благосостояния развивающихся стран. Рассмотрены инструменты финансирования Всемирного банка, которые включают финансирование инвестиционных проектов и финансирование на поддержку развития. Проанализировано современное состояние и определены тенденции финансирования программ МБРР и МАР, направленных на искоренение крайней бедности и обеспечение благосостояния для всех.

Ключевые слова: финансирование, инвестиции, кредиты, нищета, Всемирный банк.

Kozhukhova T.V. WORLD BANK: STRATEGY FOR POVERTY ERADICATION AND WELFARE OF DEVELOPING COUNTRIES

In the article the basic aspects of the World Bank financial strategy for poverty eradication and welfare in developing countries have been examined. Instruments of World Bank financing, including the financing of investment projects and funding to support the development have been investigated. The current situation and trends of IBRD and IDA funding programs for extreme poverty eradication and general prosperity ensuring have been identified and analyzed.

Keywords: financing, investments, loans, poverty, the World Bank.

Постановка проблеми. Новий порядок денний у сфері розвитку [1], прийнятий на саміті ООН у 2015 р., визначив цілі у сфері сталого розвитку та завдання, що передбачають продовження роботи, розпочатої в період дії Декларації тисячоліття [2]. Найважливішим глобальним завданням і однією з необхідних умов сталого розвитку є ліквідація злидненості. Незважаючи на значні досягнення світового співтовариства у скороченні бідності й голоду, проблема залишається актуальною. За даними доповіді ООН «Цілі розвитку тисячоліття» (2015 р.), у всьому світі число людей, які живуть в умовах крайньої бідності, скоротилося більш ніж наполовину – з 1,9 млрд. осіб у 1990 р. до 836 млн. осіб у 2015 р. [3]. Важливість надання міжнародними фінансовими установами згідно з їх мандатами допомоги всім країнам, особливо країнам, що розвиваються, у забезпеченні можливостей для стратегічного маневру визнана у підсумковому документі Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року» [1]. Взяти на себе провідну роль

у визначенні шляхів фінансування програми розвитку на період після 2015 р. ООН закликала Світовий банк, метою якого є підвищення рівня життя країн, що розвиваються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам фінансування міжнародними інститутами сталого розвитку країн, що розвиваються, присвячено праці багатьох зарубіжних та вітчизняних учених. Питання позиціонування Світового банку вивчали К. Гілберт [4], А. Пауел [4], Д. Вайнс [4]; роль Світового банку в скороченні злидненості розглядали М. Клеменс і М. Кремер [5], П. Камек [6]; підхід Світового банку до надання міжнародної економічної допомоги та дані, що лежать в основі відбору країн-реципієнтів, досліджував І. Васкес [7]. Серед вітчизняних науковців варто виділити О.Г. Білоруса та Ю.М. Мацейко [8], які досліджували загальні питання фінансування глобального сталого розвитку; В.Є. Новицького [9], який розглядав використання зовнішніх фінансових ресурсів у процесі світового економічного розвитку; С.М. Смолянкіну [10],